

Talabalar O`Rtasida Onlayn Sarmoya Qilish (Investitsiya) Ko`Nikmalarini Shakllantirish

Namangan davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti
Moliya sohasida boshqaruv yo`nalishi 2- bosqich talabasi

Nasrullayev Omonulloxon Nodirjon o`g`li

E-mail: omonulloxon0408@gmail.com

Tel: +998949874707

Annotatsiya. Raqamli iqtisodiyotning tez sur`atlar bilan rivojlanishi natijasida onlayn moliyaviy xizmatlarga, jumladan investitsiya vositalariga bo`lgan talab ortib bormoqda. Xususan, yoshlarda, ayniqsa talabalar orasida, moliyaviy mustaqillikka intilish va kapital jamg`arish istagi ortib borayotgan bir davrda, ularning investitsion savodxonligini oshirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Ushbu maqolada talabalar o`rtasida onlayn investitsiya qilish ko`nikmalarini shakllantirish zarurati, usullari, mavjud to`siqlar va rivojlantirish strategiyalari batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida talabalarning onlayn investitsiya platformalari – masalan, Fond birjalari (Stock Market apps), kriptovalyuta birjalari (Binance, Coinbase), qimmatli qog`ozlar va ETF`lar orqali sarmoya kiritish imkoniyatlari – haqida bilim darajasi, amaliy foydalanish ko`nikmalari, moliyaviy tavakkalchilikka munosabati o`rganildi.

Формирование У Студентов Навыков Онлайн-Инвестирования (Инвестирования)

Аннотация. В результате быстрого развития цифровой экономики растет спрос на онлайн-финансовые услуги, включая инвестиционные инструменты. В частности, в эпоху растущего стремления к финансовой независимости и стремления к накоплению капитала среди молодежи, особенно среди студентов, повышение их инвестиционной грамотности является актуальной задачей. В этой статье подробно анализируется необходимость, методы, существующие препятствия и стратегии развития навыков онлайн-инвестирования среди студентов. В ходе исследования изучался уровень знаний студентов об инвестиционных онлайн – платформах – например, о возможностях инвестирования через фондовые биржи (Stock Market apps), криптовалютные биржи (Binance, Coinbase), ценные бумаги и ETF – навыки практического использования, отношение к финансовому риску.

Shaping Online Investing (Investment) Skills Among Students

Abstract. As a result of the rapid development of the digital economy, the demand for online financial services, including investment instruments, is increasing. In particular, it is an urgent task to increase their investment literacy in young people, especially among students, in a period of growing desire for financial independence and Capital Savings. This article will analyze in detail the need, methods, existing barriers and development strategies for the formation of online investment skills among students. In the course of the study, students learned about online investment platforms – for example, the possibility of investing through stock exchanges (Stock Market apps), cryptocurrency exchanges (Binance, Coinbase), Securities and ETFs – level of knowledge, practical use skills, attitude to financial risk.

Kalit so`zlar: raqamli texnologiyalar, investitsiya, aksiya, obligatsiya, kriptovalyuta, fond birja.

KIRISH

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida moliyaviy xizmatlarning ko'lamini kengayib, ularning ko'pchiligi onlayn shaklga o'tdi. Xususan, moliyaviy savodxonlik, sarmoyadorlik va investitsion faoliyat sohalarida zamonaviy vosita va imkoniyatlardan foydalanish orqali har qanday fuqaro, shu jumladan talabalar ham moliyaviy barqarorlikka erishishlari mumkin bo'lmoqda. Onlayn investitsiya — bu mobil ilovalar, internet-brokerlar yoki raqamli platformalar orqali aksiyalar, obligatsiyalar, kriptovalyutalar, fondlar kabi moliyaviy aktivlarga real vaqt rejimida sarmoya kiritish jarayonidir.

Bugungi kunda talabalar orasida moliyaviy mustaqillikka intilish, passiv daromad manbalarini shakllantirish va sarmoyadorlikka qiziqish ortib bormoqda. Shu bilan birga, talabalarning aksariyatida moliyaviy savodxonlik darajasi past bo'lib, bu esa noto'g'ri qarorlar qabul qilishga, firibgarlik qurboniga aylanishga va investitsiya vositalaridan foydalanishda ehtiyotkorlik yetishmasligiga olib kelmoqda. Shuning uchun ham onlayn sarmoya qilish ko'nikmalarini shakllantirish, talabalarga investitsiyaning mohiyati, xavfi va foydasi haqida tizimli bilim berish dolzarb masalalardan biridir.

Metodlar. Ushbu ilmiy maqolada talabalar o'rtasida onlayn investitsiya qilishga bo'lgan qiziqish sabablari, mavjud muammolar, mavjud platformalar va xizmatlar, shuningdek, investitsiya ko'nikmalarini shakllantirish yo'llari chuqur o'rganiladi. Shu bilan birga, O'zbekistonda raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanishi fonida talabalarning bu jarayonda tutgan o'rni va istiqbollari ham tahlil qilinadi.

Natijalar. Ushbu maqolani tadqiqot qilish jarayonida talabalar o'z mablag'larini katta qismini qanday turdagi moliyaviy aktivlarga investitsiya qilayotgani va qanday turdagi moliyaviy aktivlardan xabardorligi tahlil qilingan.

Ushbu jadvalda talabalar o'z mablag'larini eng ko'p investitsiya qiladigan moliyaviy aktivlarning asosiy turlari, aksiyalar va boshqalar tavsiflari bilan keltirilgan.

No	Moliyaviy aktiv turlari	Investitsiya qiluvchi talabalar ulushi (%)	Qisqacha ta'rif
1	Kriptovalyutalar (Bitcoin, Ethereum va boshqalar)	58%	Yuqori o'zgaruvchanlik, mobil ilovalar orqali foydalanish imkoniyati. ¹
2	Aksiya (onlayn-brokerlar orqali)	41%	Asosan Robinhood, eToro va boshqalar orqali

¹ Statista (2024). *Crypto ownership among young investors worldwide.*
<https://www.statista.com/statistics/1330860/crypto-ownership-age-global>

			yirik IT kompaniyalariga investitsiyalar. ²
3	ETF (birja fondi)	22%	Kirish uchun past chegara va portfelni diversifikatsiya qilish yaxshi. ³
4	Davlat Obligatsiyalari	11%	Barqaror deb hisoblanadi, ammo yoshlar orasida kamroq mashhur. ⁴
5	Raqamli aktivlar (NFT tokenlar)	9%	Yangilik va tendentsiyalarga qiziqish, ko`pincha xavflarni chuqur tushunmasdan. ⁵
6	Tengdoshlarga asoslangan platformalar (P2P investitsiyalari)	7%	Raqamli platformalar orqali mikrokreditlash, lekin ko`p hollarda bu tartibga solinmagan bo`ladi. ⁶

² eToro Student Investment Survey (2023). *Trends in Student Stock Trading*.

<https://www.etero.com/news-and-analysis/market-insights/student-investing-survey-2023>

³ Morningstar (2023). *Why Millennials Prefer ETFs*.

<https://www.morningstar.com/articles/etfs-millennials>

⁴ OECD (2022). *Youth and Bonds Market Participation*.

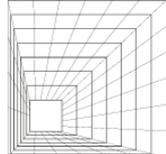
<https://www.oecd.org/finance/bond-markets-youth-participation.htm>

⁵ Harvard Business Review (2023). *NFTs and Young Investors: A Psychological View*.

<https://hbr.org/2023/03/nfts-and-the-new-investor-class>

⁶ World Economic Forum (2023). *P2P lending and youth financial behavior*.

<https://www.weforum.org/agenda/2023/06/p2p-lending-genz>

7	Depozitlar va omonat hisobvaraqlari	18%	Ushbu aktiv asosan zaxira kapital sifatida ishlatiladi. ⁷
---	-------------------------------------	-----	--

1 – rasm. Talabalar tomonidan eng ko'p investitsiya qilinayotgan moliyaviy aktivlarning asosiy turlari keltirilgan jadval.
(Muallif tomonidan ishlab chiqilgan)

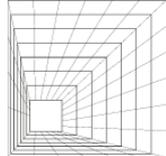
2 – rasm. Talabalar tomonidan eng ko'p investitsiya qilinayotgan moliyaviy aktivlarning asosiy turlari keltirilgan diagramma.
(Muallif tomonidan ishlab chiqilgan)

Jadvalda va diagrammada keltirilgan ma'lumotlarni tahlil qilish talabalarning investitsiya imtiyozlarini kriptoalyutalar va texnologik aksiyalar kabi xavfli, ammo potentsial yuqori daromadli aktivlarga nisbatan aniq siljish to'g'risida xulosa chiqarishga imkon beradi. Talabalar orasida eng ommabop kriptoalyutalar (58%) bo'lib, bu ularning mobil ilovalar orqali yuqori darajada mavjudligi, shuningdek, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda ommaviy yoritilishi bilan bog'liq. Biroq, bunday tanlov ko'pincha bozor xatarlari va tartibga solish mexanizmlarini chuqur tushunmaslik bilan bog'liq bo'lib, talabalar investitsiya qilish jarayonida o'z mablag'larini yoqotishmoqda, bunga asosiy sabab, bu yerdagi bozor qonuniyatlarini tushumasliklari sabab bo'lmoqda.

Qimmatli qog'ozlar ikkinchi o'rinni egallaydi (41%) — asosan Robinhood, eToro va Interactive Brokers kabi platformalar tufayli past to'lovlar va intuitiv interfeyslarni taklif qiladi, bu esa fond bozorini hatto yangi boshlovchilarga ham, o'z qulayligi bilan, o'ziga jalb qiladi qiladi.

ETF va obligatsiya investitsiyalar shuni ko'rsatadiki, talabalarning bir qismi uzoq muddatli barqarorlik va diversifikatsiyaga qaratilgan sarmoyaga o'z mablag'ini yo'naltiradi, ammo bunday investorlarning umumiy ulushi o'rta bo'ladi. Bu esa talabalarda tez va

⁷ Bankrate (2023). *Student Use of Savings Accounts and Emergency Funds*.
<https://www.bankrate.com/banking/students-saving-statistics>

ko`proq "ajoyib" investitsiya mahsulotlarini afzal ko`radigan moliyaviy savodxonlikning etarli emasligini ko`rsatadi.

Raqamli aktivlarda (NFT va tokenlar) va P2P investitsiyalarida ishtirok etish, innovatsionligiga qaramay, yuqori xavf darajasi va investitsiyalarning kafolatlangan himoyasi yo`qligi bilan bog`liq. Biroq, yosh investorlarning ularga bo`lgan qiziqishi "raqamli o`ziga xoslik" istagi va zamonaviy tendentsiyalar mujassmligi uchun, investitsiya qilish qiziqishini ortirmoqda.

Depozitlar va omonat hisobvaraqlari mablag`larni saqlashning an`anaviy va eng kam xavfli usuli bo`lib qolmoqda, ammo ular kapitalni ko`paytirish vositasi sifatida emas, balki moliyaviy xavfsizlik yostig`i sifatida talabalar tomonidan ishlatilmoqda.

Shunday qilib, jadval moliyaviy ta`limning turli darajalari va qaror qabul qilishga ta`sir qiluvchi psixologik va texnologik omillar tufayli talabalarning investitsiya imtiyozlarining notekis taqsimlanishini ko`rsatmoqda.

XULOSA.

Global iqtisodiy muhitning raqamlashtirilishi va moliyaviy texnologiyalarning keskin rivojlanishi sharoitida talabalar orasida onlayn sarmoya qilish ko`nikmalarini shakllantirish masalasi nihoyatda dolzarb bo`lib bormoqda. Tadqiqotlar shuni ko`rsatmoqdaki, yoshlar aynan raqamli investitsiya vositalariga — kriptovalyutalar, onlayn aksiyalar, ETF va raqamli aktivlarga — katta qiziqish bildirmoqda. Bu tendensiya yoshlarning texnologiyaga yaqinligi, innovatsion muhitda ulg`aygani hamda an`anaviy moliyaviy institutlarga nisbatan ishonchsizlik bilan bog`liqdir. Shu bilan birga, talabalarning moliyaviy bilim darajasi investitsiya qarorlarini asoslab qabul qilish uchun yetarli emasligi kuzatilmoqda. Masalan, OECD (2022) hisobotida ko`rsatilishicha, yoshlar orasida moliyaviy savodxonlik darajasi past bo`lib, ularning 70% dan ortig`i investitsiya risklarini to`liq tushunmaydi.⁸ Bu esa ularni yuqori xavfli, ammo jozibador bo`lgan investitsiya vositalariga, xususan, kriptoaktivlarga haddan ortiq qiziqishga undaydi. Investitsion ko`nikmalarni rivojlantirish uchun universitetlarda moliyaviy savodxonlik darslarini joriy etish, real vaqtdagi virtual treninglar (simulyatorlar) va interaktiv platformalarni o`quv jarayoniga integratsiya qilish zarur. Masalan, Investopedia Simulator, TradingView, eToro Academy kabi vositalar talabalarni real bozor sharoitida xavfsiz tarzda o`qitish imkonini beradi.⁹ Raqamli investitsiyaning psixologik jihatlari ham muhim omil bo`lib xizmat qiladi: talabalarda qisqa muddatli foydaga bo`lgan ehtiyoj, do`stlarining investitsiyaga qiziqishi, va "tez boyish" illuziyasi qarorlar qabul qilishga kuchli ta`sir ko`rsatadi. Bu esa ularda uzoq muddatli investitsiya strategiyasini shakllantirishni murakkablashtiradi.¹⁰

Xulosa qilib aytganda, talabalar orasida onlayn sarmoya qilish ko`nikmalarini shakllantirish — bu faqat moliyaviy bilimlarni oshirish emas, balki **raqamli iqtisodiy fikrlashni rivojlantirish, xavf-xatarni boshqarish madaniyatini shakllantirish, psixologik barqarorlikni ta`minlash, va global moliyaviy muhitga moslashishga tayyorlash** demakdir. Bu jarayon tizimli yondashuv, davlat siyosati, oliy ta`lim muassasalari va texnologik platformalarning birgalikdagi harakati orqali amalga oshirilishi mumkin.

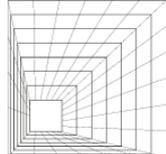
Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati.

1. Statista (2024). Crypto ownership among young investors worldwide. <https://www.statista.com/statistics/1330860/crypto-ownership-age-global>
2. eToro Student Investment Survey (2023). Trends in Student Stock Trading. <https://www.eto.com/news-and-analysis/market-insights/student-investing-survey-2023>

⁸ OECD (2022). *Financial Literacy of Young Adults* — <https://www.oecd.org/finance/financial-education>

⁹ Investopedia. *Stock Simulator* — <https://www.investopedia.com/simulator>

¹⁰ Housel, Morgan. *The Psychology of Money* (2020). Harriman House Publishing.

-
3. Morningstar (2023). Why Millennials Prefer ETFs. <https://www.morningstar.com/articles/etfs-millennials>
 4. OECD (2022). Youth and Bonds Market Participation. <https://www.oecd.org/finance/bond-markets-youth-participation.htm>
 5. Harvard Business Review (2023). NFTs and Young Investors: A Psychological View. <https://hbr.org/2023/03/nfts-and-the-new-investor-class>
 6. World Economic Forum (2023). P2P lending and youth financial behavior. <https://www.weforum.org/agenda/2023/06/p2p-lending-genz>
 7. Bankrate (2023). Student Use of Savings Accounts and Emergency Funds. <https://www.bankrate.com/banking/students-saving-statistics>
 8. Investopedia. Stock Simulator — <https://www.investopedia.com/simulator>
 9. Harvard Business Review. Digital Trust and Financial Behavior — <https://hbr.org/2023/03/building-digital-trust>
 10. Housel, Morgan. The Psychology of Money (2020). Harriman House Publishing.